

Moc mužov a sila žien

Spomínam si veľmi dobre. Bolo to pred rokom, krátko po Vianociach, keď sa na mňa z vianočne vyzdobenej výkladnej skrinky obce Tatranská Lomnica prívetivo usmiala mužská tvár. Pozrela sa som sa ešte raz, áno, patrila Vladimírovi Mečiarovi. Vari sa už začal predvolebný boj? Široko-d'aleko nijaká iná hlava, nijaký plagát iných strán. Vari zaspali? Široko-d'aleko nijaký protest pre porušenie volebného zákona. Bez konkurencie tu ktosi s istotou víťaza prial v maniere dobrotivého otca krajiny svojim milým deťom radostné sviatky a všetko možné dobro do nového roku. Také gesto predsa musí vzbudíť dôveru!

Nádeje Mečiara a jeho stúpencov neboli sklamané. A nádeje občianok a občanov? Volili ho ako silného hrdinu, ktorý slúbil, že svoju krajинu pod vejúcimi vlajkami povedie k blahobytu a stabilným pomerom. "Kiežby bol chlieb lacnejší!" — zaúpela akási stará žena, keď hádzala svoj hlas za Mečiara do volebnej urny. Kto sa trievzo spytovał na program a zvažoval fakty, ten sa rýchlo ocitol v role kaziteľa hry.

Oplatí sa pripomenúť, že terajší premiér bol podľa vtedajších výskumov verejnej mienky populárny najmä medzi ženami okolo štyridsiatky. Očividne naňho prenášali svoju veľkú túžbu po istote, po ochrancovi, ktorý sa im zdal byť navyše aj atraktívny.

Aj po novembri' 89 sa ženy znova a znova nechali počuť, že muži majú bojovať za ne a urovnávať im cesty. Vychádzalo to hlboko zo srdca, alebo sa už prispôsobili faktom? Kde totiž na scéne konajú hrdinovia, tam už niet pre ženy miesta. Prinajlepšom sa očitnú ako šikovné asistentky v predizbách moci. Prirodzene, boli aj slávne výnimky, ktoré potvrdzujú pravidlo.

Ženy Charty 77 už veľmi skoro hovorili otvorene o svojom znevýhodňovaní. Zatial' čo ich muži po prevrati bez meškania prevezali "dedičstvo otcov" a získavalí úrady a hodnosti, museli sa disidentky, ktoré spolu s nimi alebo niekedy celkom samé stáli v predných bojových líniach a cítili sa ako rovné medzi rovnými, postarať doma o deti a rodinu. Nemohli využiť svoju reálnu šancu, pretože to boli ony, ktoré podľa starej tradície mali samy pociťovať zodpovednosť za usporiadane domáce pomery. Tu by som si rada dovolila otázku, či by sa statočne sa lopotiaci tvorcovia novo získanej demokracie boli bývali tak vzdialí od svojej bázy, keby mali ženy lepšie podmienky na spoluúčasť na dianí vo svojej krajinе.

Bolo by bývalo hodno sa o to aspoň pokúsiť.

Och, sny žien plné fantázie! Večný sen o rozprávkovom princovi,

z ktorého sa pri bližšom pohľade vždy znova vykl'uje žaba a nechce sa premeniť, akokoľvek ho žena bozkáva. Tu majú patriarchálne štruktúry prednosť!

Patriarchát? Ženy na Východe nemali čas klásiť takéto otázky, pre ne bol všetkému na vše systém. Tento názor jednej novinárky z niekdajšej NDR reprezentuje mnohé, čo iste nie je — vzhľadom na viacnásobné zaťaženie takmer stopercentne zamestnaných žien deťmi a domácnosťou — neodôvodnené. Rovnoprávlosť žien v reálnom socializme sa oficiálne považovala za realizovanú, zväčša to však prikro odpornovalo faktom (spomenuté viacnásobné zaťaženie žien, podstatne menší zárobok, nižšie hodnotenie feminizovaných pracovných oblastí, sťažený prístup k vedúcim pozíciam atď.).

Zhora nariadená "emancipácia" sice ženám zabezpečovala vzdelanie a prácu, a tým kúsok individuálnej nezávislosti, nemohla však utvoriť základy solidárneho správania. Takáto solidarita medzi ženami by bola rovnoc�ná s odporom proti vládnúcomu totalitnému systému, ktorý dokonale konzervoval a využíval patriarchálne štruktúry na upevňovanie a budovanie svojej moci. Bez prestania sprostredkovávané a nacičované príslušné spôsoby správania neostali zachované len v bielizni.

Aj dnes patrí väčšina žien k tým, ktorých zmena postihla obzvlášť tvrdo. Masovo a často ako prvé strácajú prácu — a zväčša to akceptujú ako osud, čo ich predurčuje do roly obeti. Po x-tý raz sa opakuje historická skúsenosť, že ženy sú zámerne používané ako rezervná armáda pracovných síl, ktoré možno podľa aktuálnej potreby zamestnať alebo poslať preč.

Vedci z Ústavu psychológie Univerzity Komenského v Bratislave zistili v roku 1991, že nezamestnané absolventky vysokých škôl vo svojej situácii podliehajú strachu z budúcnosti a negatívnym psychickým stavom skôr ako ich mužskí kolegovia, u ktorých prevažuje aktívny postoj a pranie byť výkonný a úspešný. Niet sa čo čudovať.

Ak ženám zaleží na tom, aby neboli ľubovoľne masovo posúvané sem a tam, aby sa nenechali vyukoristiť a v konečnom dôsledku nestali li obeťami nutkavého sebavykoristiťovania, musia vziať svoje záujmy do vlastných rúk.

V našich spoločenstvách, na Východe či na Západe, vládne ešte stále alebo zasa stále viac zákon pol'ovného revíru. Kto má, ten má. Vyťaž, čo sa dá. Zachráň sa, kto môžeš. Individuálne, skupinové a národné egoizmy majú vrcholnú konjunktúru. Rezignáciu, cynizmus alebo únik do najrôznejších druhov (často sebaničiaceho) konzumu možno sledovať na všetkých rovinách. Úlohou žien je postaviť proti tomuto vývoju inšpirujúcu viziú úzko spojenú so životom.